

beszámolóit teszik ki. Ugyanakkor a kötet szerzője „emlékezésként” pozicionálja alkotását, vagyis olyan műként, melynek leírt eseményei referenciális alappal bírnak, s noha e referenciális alap létezik, a történetek elbeszélője a műfaji választás következtében azt is vállalja, hogy műve nem a história szakemberének forrásfeltáró munkája lesz, hanem a személyiség szubjektív, elemzőbb portréja: vizsszatekintés.

Az időben előre haladó fejezetek során azonban nem csak a katonai életről kapunk beszámolót. Álomképekben, vágyakban és néha a jelen reflexiójaként feltűnik a múlt is: egyre többet tudunk meg az elbeszélő családi helyzetéről, szüleihez, nagyszüleihez fűződő viszonyáról, s töredékes megjegyzésekből rekonstruálhatjuk, milyen szerelmet, milyen életet hagyott hátra a kényszerű szolgálat miatt. Mert akkoriban – a '70-es években – Kárpátalján megesezt, hogy a főíránnyal nem egyező irodalmi kísérletek miatt kirúgtak valakit az egyetemről (nagyon diszkréten nem is kirúgásról, inkább vizsga-buktatásról beszélhetünk, melynek következtében a diáknak – az egyetem szabályzata szerint – a magyar szakról is távoznia kellett). Az irodalmi kísérleteknek (versírás),

valamint a kirúgásnak köszönhetően vonultatják be kötelező, két-éves szolgálatra a történet Laciját.

Az emlékezés jó része ebben a közegben, az otthontól elszakadt fiatalember szolgálati helyén játszódik, aki – nem tudni, a történet után hány évvel, vagy éppen milyen viszonyok között – felidézi, s akkurátus pontossággal újraértelmezi életének két esztendejét. Visszatekintéseinek egymásutánja azonban nem a folyamatos narratíva igényével lép fel; a számokkal tagolt fejezetekben ugyan – ha kellőképpen figyelünk – felfedezhetjük az egymást követő történetek időbeli különbségét, az elbeszélő mégsem arra koncentrál, hogy időérzékünket folyamatosá tegye. Szerkesztésében és megszólalásában inkább az anekdotázó, a katonai élet részleteit közlétező elbeszélő modorát veszi fel, aki nagy érzékenységgel számol be társairól, az idegen nyelvi közegről, s a mindennapiságot megszakító különös eseményekről.

Szerkesztésének oka éppen abban keresendő, amit egyszer már átélt: hogy az olvasót – ahogy őt a szolgálat évei – valamelyest az időben elveszejtse, hogy nehezen tegye számára felfoghatóvá, melyik napnál is tart a katonáskodás. Ennek el-

lenére az elbeszélő mikroesemények (örökös, tábori tüzeset, újoncok érkezése vagy egy kazahsztáni hadgyakorlat) soha nem szürkék, a történet narrátora mindig megtalálja az eseményeknek azt a nézőpontját, ahonnan rátekintve egy-egy fejezetre nem unatkozhatunk. Társaival és feletteseivel az alkalmak legjavában megpróbál szót érteni, taglalja a nemzetiségek közötti feszültségek okait, rávilágít egy-egy konfliktushelyzetre lelki indokoltságaira, s legfőként igyekszik megfigyelni önmagát: miért nem ír vissza otthon hagyott szerelmének, miért érzi úgy, hogy a nyelvileg idegen környezetben saját anyanyelve is átalakul? A regény legjobb pillanatai éppen azok, amelyekben az elbeszélő magára hagyottan igyekszik konstatálni lelkének és életének szabályszerűségeit, s jobbára elnagyolt, „túlsorduló” fejezete éppen az, mikor honfitársára találva előadást tart az irodalomhoz és a magyar nyelvhez fűződő viszonyáról.

Vári Fábán László könyvét – ha irodalmi hagyományait keressük – nem csak a katonaregények sorába illeszthetjük. A hanghordozásában mindvégig választékos, ütemes, sokszor költői szófűzésbe hajló szöveg egy másik mű emléké (és értelmezés) is felidézi: Kuncz Aladár *A fekete kolostor* áét. Ahogy Kuncz regényének szereplői sem csak az elzárt élet reprezentánsai, hanem – nemzetiségükből kifolyólag – a kisebb-

ségi lét bemutatói is, úgy a *Tábori posta* Lacijának élete sem merül ki saját történetében; a magyar kisebbség történetét is hírül adja.

DÖMÖTÖR VILMOS

(*Kortárs Kiadó, Budapest, 2011, 298 oldal, 2500 Ft*)

KILIÁN LÁSZLÓ: *Tengeri*

„És mi van, ha több ember lakozik bennem? Ha több alakom van? Úgy egy személyiség, hogy több arca van. Sokszorozott énemmel tusakodom Hermesszel. Ehhez a sokszorozódáshoz kellenek álarok, grimoirok, ráolvasások.” A kitárulkozás a költészet sajátja, a valódi önmegismerés útja azonban a regényírás. A szemérmes költőt nevezhetjük írónak, ugyanis elbújhat cselekményszálak és szereplők mögé, álarcot húzhat, megsokszorozhatja önmagát, hogy mindezzel kalandos utazásra csábítsa az olvasót: a megismerés és önmegismerés útjára.

Kilián László legújabb műve, a *Tengeri* című regény nemrégiben jelent meg a Balaca Könyvek sorozatban. A szerző „terápiás” regénynek nevezte művét, ezért teljesen feleslegesen mennénk bele különböző műfaji kérdésekbe, hiszen ennél jobban valóban nem le-

het meghatározni a szöveg műfaját. Kilián gyakran keveredik bele egzisztenciális kérdésekbe, amelyek, úgy hiszem, nem is feltétlenül az olvasónak, hanem önmagának szólnak. Bár úgy tűnhet, hogy mindez megnehezíti a regény olvasását, éppen ezért tartom érdekesnek, hogy mindegy, éppen hol nyitom ki és kezdem el olvasni a művet, olyan katalizátorként működik, amely valamilyen módon gondolkodásra késztet.

A regény két tényleges főhőse Hermes és Harlequin, voltaképpen az ő kalandjaikat, útkeresésüket követhetjük nyomon. Mellettük természetesen számos más karaktert is felsorakoztat a szerző, akik egyben a regény fejezeteinek címadói, és ami különösen felkeltette a figyelmemet, mindannyian a *commedia dell'arte* jól ismert figurái: Pagliaccio, Colombina, Brighella, Pulcinella, Pantalone stb. A vásári komédiák 16. századi világa, a vándorszínészek élete és az utazás allegóriája erősen hatnak a regény világára; ez a „Harlequines életérzés a mindent bennfoglaló kicsinység”. Ezek a vásári komédiások a rögtönzés mesterei, mindannyian egy-egy karaktert, mondhatni egy-egy embertípust testesítenek meg, és úgy simulnak bele a szerepükbe, ahogyan azt a befogadó, a néző megkívánja. Ehhez hasonlóan működik Kilián regénye is, a szöveg

újabb és újabb dimenziója tárul fel a befogadótól, az olvasótól függően. A regényben nincsenek konkrét jelentéssel felruházott elemek, a szerző megadja az értelmezés szabadságát. Ezzel szemben az antik mitológiában Hermes az istenek üzenetét közvetíti, teszi érthetővé, értelmezhetővé az emberek számára. Tekinthetjük azonban úgy is, hogy a regényben Hermes az, aki megpróbálja értelmezhetővé tenni a világot Harlequin számára, hiszen kettejük között mondhatni egyfajta mestertanítvány viszony áll fenn. Tehát a megismerés az, ami igazán kulcsfontosságú ebben a regényben, legyen szó akár a világról, önmagunkról vagy magáról a szerzőről.

Az értelmezés végtelen lehetőségéhez a regény címe is hozzájárul. Egyszerű, mégis enigmatikus cím, amelyen a könyv olvasása után is sokat töprengtem. Ugyanúgy merültek fel bennem képek kukoricamezőkről és a tengerről is: mindkettő végtelennek tűnő, a szemünkkel beláthatatlan. A regény nyitányaként pedig a gyöngy képe tűnik fel, amely ugyanúgy lehet a tenger gyöngyszeme vagy akár a kukorica szeme is: a tengertől vagy a tengerentúlról származnak, csak értékükben különböznek. De mit is jelent valójában az érték? Úgy gondolom, Kilián László regénye olyan értéket hordoz, amely nem mérhető gyöngyhöz, és olyan utat jár be, amely nem mérhető tengerhez. Viszont ha egy

mondatban kéne jellemezni a művet, azt mondanám, hogy gyöngyöt találtam napjaink irodalmának kukoricaszemei között.

ZSURZSÁN ANITA

(*Babel Press, Veszprém, 2011,*
312 oldal, 3000 Ft)

VILLÁNYI LÁSZLÓ: *Ámulat*

A megtalálás, az összefonódás élménye rendet tesz: addig megmagyarázhatatlan események hirtelen értelmet nyernek, utólag létjogosultsága lesz mindannak, ami egykor elviselhetetlennek tűnt. Korábban jelentéktelennek hitt történések később a legfontosabbnak bizonyulnak. A megérkezés pillanata hivatkozási ponttá válik, maga lesz a kezdet. Választóvonal az időben: azelőtt és azután.

Villányi László *Ámulat* című verseskötete tökéletesen illeszkedik az eddigi életműbe. Talán a rövid, olykor töredékszerű forma, az élőbeszédhez közelítő versbeszéd, a hihetetlenül pontos megfogalmazás, az igényesség és a végtelen szubjektivitás az, ami már első olvasásra felismerhetővé teszi a Villá-

nyi-verset. Nagyon fontos azonban, hogy az *Ámulat* tartalmilag valami újat jelent az életműben. Ugyanis a könyv minden sorát áthatja az egymásra találás csodája. Az olyannyira vágyott közös lét olykor szinte elfoghatatlan valósága mentén szerveződnek a szövegek. Így ér össze ámulat és álom; a megélt boldogság szinte álmvilággá alakítja a hétköznapokat („Persze vittem álmomba mondatodat, / s most szememben viszem végig a városon”) és viszont: az álombéli látomások élővé válnak („Azon az éjszakán kikerekedett az újhold [...] úsztunk valamennyi folyóban, / repültünk a tengerek és óceánok fölött, sorban megszólalt / minden hangszer, aztán a gyönyör, a gyönyörűség csöndje”).

A költő előző, *mondja édesanyám* című kötetének világa valamelyest átnyúl az *Ámulat*ba. Ezt sugallja a könyv első verse is: „Anyja neve? Kérdezik / Mindig jelen időben. / Amíg élek, jelen időben.” De megjelennek a beregszászi gyermekévek, a nagymama, Stopper Otília, aki már attól teherbe esett, ha a férje ránézett, a foci a fiúkkal vagy a sárgacsillagos mennettel sodródó Radnóti, akinek az édesanya kényeret nyújt.

Még ha bizonyos történetek és azok szereplői, helyszínei az előző verseskötet alkotásait idézik is, az

